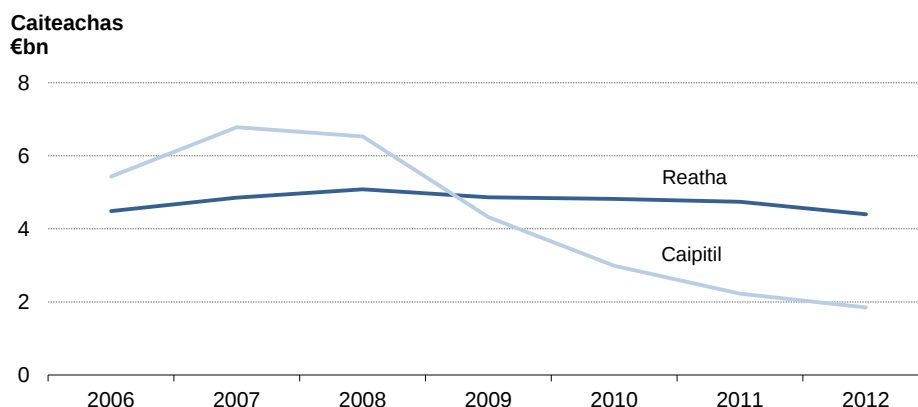

5 Maoiniú an Rialtais Láir d'Údaráis Áitiúla

- 5.1** Meastar caiteachas comhiomlán na n-údarás áitiúil in 2012 (an bhliain dheireanach dá bhfuil faisnéis ar fáil ina leith) a bheith ag €6.3 billiún.¹ Cuimsíodh leis sin thart ar €1.9 billiún i gcaiteachas caipitiúil, agus thart ar €4.4 billiún i gcaiteachas reatha (féach Fíor 5.1).²

Fíor 5.1 Caiteachas na n-údarás áitiúil de réir cineál caiteachais, 2006 – 2012

Foinse: An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil

- 5.2** Is ionann caiteachas caipitiúil na n-údarás áitiúil agus caiteachas a mbíonn cruthú nó fáil sócmhainní mar thoradh air a bhfuil úsáid acu níos faide anonn ná an bhliain ina soláthraítear iad m.sh. tógáil bóithre, tógáil nó ceannach tithe, cruthú fónais áitiúil, srl. Maoinítear cláir chaipitiúla na n-údarás áitiúil a bheag nó a mhór trí dheontais Stáit ó fhoinsí éagsúla, agus roinnt maoinithe ó iasachtaí, tobhaigh forbartha, acmhainní inmheánacha féin agus díol maoine.
- 5.3** Cumhdaítear i gcaiteachas reatha (a dtagraítear dó uaireanta mar chaiteachas ioncaim) reáchtáil na n-údarás áitiúil ó lá go lá, lena n-áirítear tuarastail foirne, cothabháil tithíochta agus pinsin. Maoinítear caiteachas reatha ó fhoinsí éagsúla, lena n-áirítear deontais Stáitchiste agus ón gCiste Rialtais Áitiúil (thart ar 34% den iomlán in 2012),³ rátaí na n-údarás áitiúil (thart ar 33%) agus muirir as earraí agus seirbhísí mar tháillí uisce tráchtála, cíosanna tithíochta agus táillí páirceála (thart ar 25%).⁴ Tá éagsúlacht sa ranníocaíocht do chaiteachas reatha ó na foinsí ioncaim difriúla ag brath ar cén t-údarás atá i gceist.
- 5.4** Mar a thaispeántar i Fíor 5.1, tá an caiteachas caipitiúil atá á dhéanamh ag údaráis áitiúla ag titim bliain ar bhliain ó shroich sé an buaic-leibhéal de €6.8 billiún in 2007. Bhí an caiteachas caipitiúil in 2012 thart ar 17% níos ísle ná an bhliain roimhe sin. Bhí laghdú 7% le feiceáil i gcaiteachas reatha na n-údarás áitiúil le hais leibhéal 2011.
- 5.5** Is é cuspóir na tuarascála seo forbhreathnú a thabhairt de na treocheaí i gcistí a bhí ag sreabhadh agus ag dul trí fhoinsí an rialtais láir chuig údaráis áitiúla, agus de na críocha dá raibh na cistí sin á soláthar.

1 Áirítear caiteachas an 29 gcomhairle contae, cúig chomhairle cathrach, cúig chomhairle buirge agus 75 chomhairle baile.

2 Ní raibh comhthiomsú thorthaí caiteachais na n-údarás áitiúil maidir le 2013 curtha i gcrích ag an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil ag tráth na tuarascála seo.

3 Baineann 2% eile le hasbhaintí a bhain le pinsin ó thuarastail foirne arna choinneáil ag na húdaráis áitiúla, agus tagann sé in ionad suim choibhéiseach de mhaoiniú deontais.

4 Eascraíonn an maoiniú eile (6%) ó ranníocaíochtaí agus ó mhuirir idir údaráis áitiúla.

Aistrithe ón Rialtas Láir

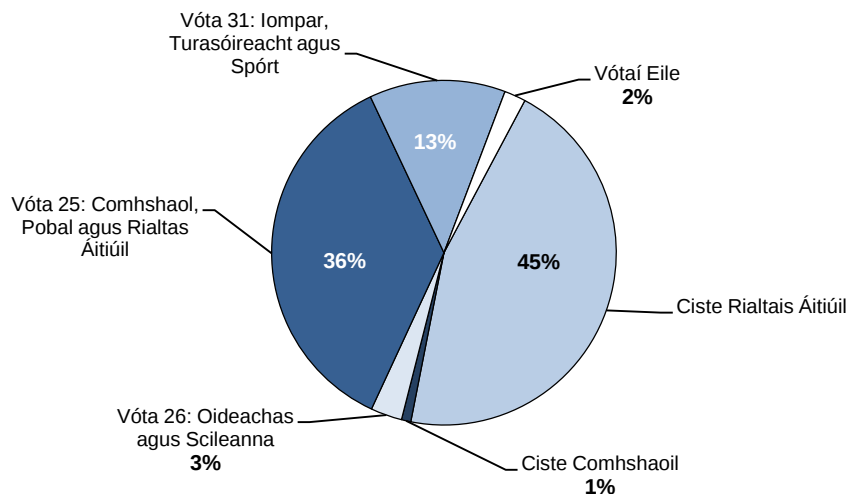
- 5.6** Aistríodh thart ar €2.4 billiún de mhaoiniú ar an iomlán ó fhoinsí an rialtais láir chuig údaráis áitiúla in 2013, rud a léiríonn laghdú thart ar 17% ar 2012.¹ Bhain thart ar 54% de mhaoiniú an rialtais láir chuig údaráis áitiúla in 2013 le maoiniú an Státhchiste (féach Fíor 5.2). Íocadh roinnt de mhaoiniú an Státhchiste díreach le húdaráis áitiúla ó chistí vótáilte, agus cuireadh an chuid eile trí ghníomhaireachtaí ranna. Soláthraíodh an maoiniú nár bhain leis an Státhchiste (46% den iomlán) tríd an gCiste Rialtais Áitiúil agus tríd an gCiste Comhshaoil.
- 5.7** Úsáidtear na hacmhainní sa Chiste Rialtais Áitiúil go príomha chun maoiniú a thabhairt d'údaráis áitiúla dá ngníomhaíochtaí ó lá go lá agus chun bóithre réigiúnacha agus áitiúla a chothabháil. Roimhe seo, maoiníodh an Ciste Rialtais Áitiúil go príomha le fáiltais na mótarchánach. Íocadh ranníocaíocht Státhchiste bliantúil freisin isteach sa Chiste ón Vóta le haghaidh Oifig an Aire Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (Vóta 25). Cuireadh deireadh le ranníocaíocht an Státhchiste in 2012 agus tháinig fáiltais an mhuirir teaghlaigh ina ionad rud a bhí le híoc ag úinéirí maoin cónaitheach ó Eanáir 2012.² In 2013, íocadh os cionn €23 milliún (2012 – €114 milliún) a bailíodh i riaráistí den mhuirear teaghlaigh isteach sa Chiste.
- 5.8** Cuireadh an muirear teaghlaigh ar bun mar bheart eatarabhach go dtí go dtabharfaí an cháin mhaoine isteach. Bhí an cháin mhaoine áitiúil nua (LPT) iníoctha ó mhí Iúil 2013 agus tá sé á riar ag na Coimisinéirí Ioncaim.³ Íocadh fáiltais de €318 milliún maidir leis an LPT in 2013 isteach i Lárchiste an Státhchiste. Ó 2014, íocfaidh an tAire Airgeadais suim isteach sa Chiste Rialtais Áitiúil a bheidh ar choibhéis le fáiltais LPT a íoctar isteach sa Lárchiste gach bliain.
- 5.9** Úsáidtear an Ciste Comhshaoil go príomha chun tacú le tionscnaimh, feachtais agus le cláir chomhshaoil, a n-eagraítear cuid mhaith díobh ar leibhéal áitiúil nó réigiúnach faoi shainchúram na n-údarás áitiúil. Déantar fáiltais ón tobhach ar mhálaí plaisteacha, a íocann tomhaltóirí agus a bhailíonn na Coimisinéirí Ioncaim, isteach sa Chiste. Íoctar fáiltais ón tobhach líonta talún isteach sa Chiste freisin. Úsáidtear eisíocaíochtaí ón gCiste chun tacú le tograí bunaithe ar an gcumas atá acu an comhshaoil a chosaint nó a fheabhsú.

1 Áirítear aistrithe aitheanta níos mó ná €1 mhilliún. D'fhéadfadh sé go raibh roinnt aistrithe eile níos lú ann nár cuireadh san áireamh.

2 An tAcht Rialtais Áitiúil (Muirear Teaghlaigh) 2011. Bhain an muirear teaghlaigh leis an mbliain 2012 amháin. Bhí an Ghníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil freagrach as an muirear a bhailiú thar ceann na n-údarás áitiúil.

3 An tAcht Airgeadais (Cáin Mhaoine Áitiúil) 2012. Bhí feidhm le muirear leathbhliana in 2013, agus éifeacht iomlán leis an gcáin in 2014. Déantar aon riaráistí (lena n-áirítear pionóis as íocaíocht dhéanach) maidir leis an muirear teaghlaigh le haghaidh maoin aonair a áireamh mar chuid den dlíteanas as an gcáin mhaoine. Féach Caibidil 15 chun tuilleadh sonraí a fháil maidir leis an gCáin Mhaoine Áitiúil.

Fíor 5.2 Foinsí mhaoiniú an rialtais láir d'údaráis áitiúla, 2013

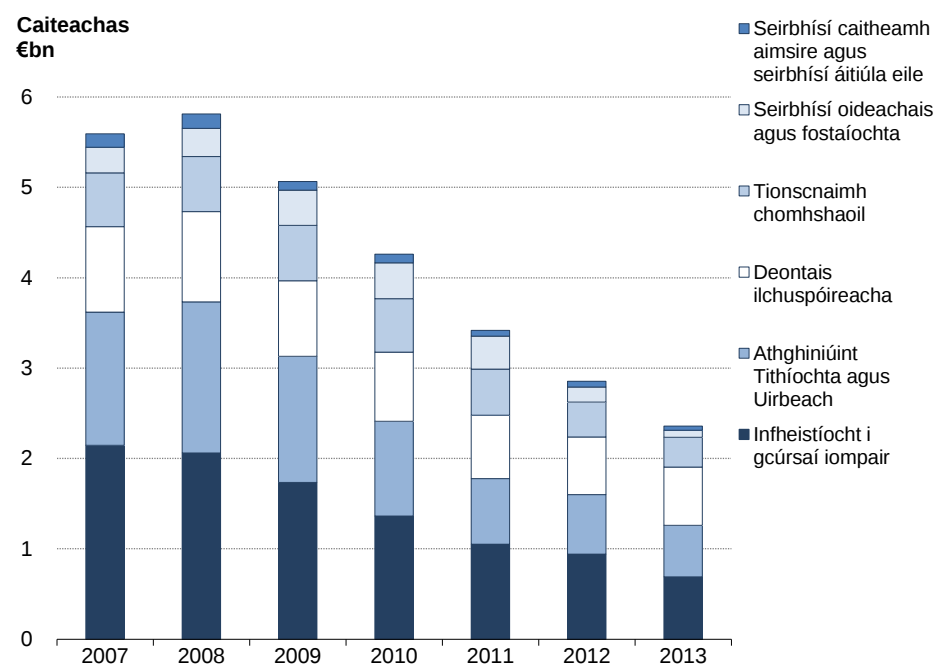

Foinse: Anailís a rinne Oifig an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste

Cur i bhfeidhm an Mhaoinithe

- 5.10** Ní mór formhór an mhaoinithe a fhaightear ón rialtas láir agus a thugtar d'údaráis áitiúla a úsáid le haghaidh seirbhísí sonracha de chuid na n-údarás áitiúil. Is féidir iad sin a ghrúpáil i sé chatagóir cláir leathana. Cuirtear miondealú i láthair i Fíor 5.3 de na haistrithe chuig údaráis áitiúla ó 2007 go dtí 2013 ag taispeáint na gclár a fuair tacaíocht (tá miondealú sonraithe in Iarscríbhinn A).
- 5.11** In 2013, is i dtrí chatagóir a cuireadh thart ar 80% den soláthar iomlán ón rialtas láir d'údaráis áitiúla. Ba thionscnaimh iompair (29%), deontais ilchuspóireacha (27%) agus cláir athghiniúna tithíochta agus uirbí (24%) díobh.

Fíor 5.3 Aistrithe ón Rialtas Láir chuig údaráis áitiúla, de réir cláir caiteachais, 2007 – 2013

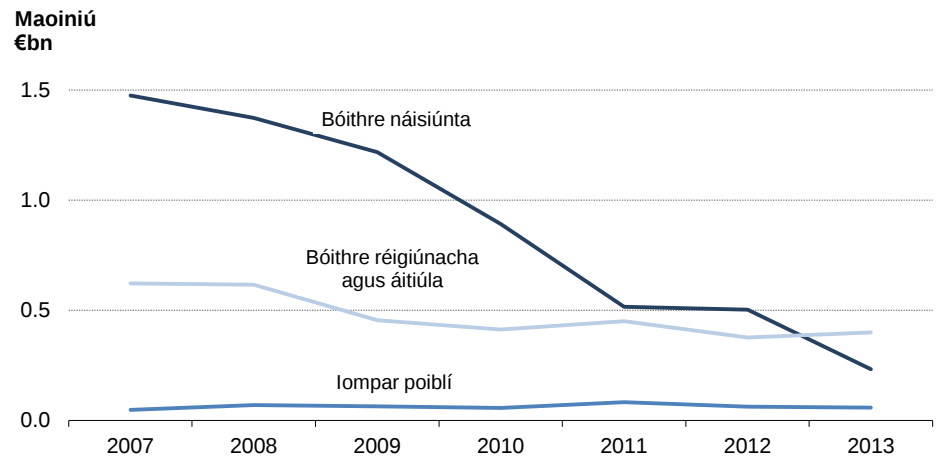
Foinse: Féach Iarscríbhinn A

Infheistíocht i gCúrsaí Iompair

- 5.12** Tá an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta freagrach as bóithre náisiúnta a fheabhsú agus a chothabháil, agus é ag feidhmiú faoi shainchúram na Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt. Úsáideann an tÚdarás um Bóithre Náisiúnta údaráis áitiúla mar ghníomhairí chun na tograí a sheachadadh, agus seolann sé caiteachas tríothu.
- 5.13** Faigheann an Roinn leithdháileadh ón gCiste Rialtais Áitiúil chun bóithre réigiúnacha agus áitiúla a chothabháil. Tugann sé maoiniú don Údarás um Bóithre Náisiúnta agus tugann sé sin maoiniú ansin do na húdaráis áitiúla faoi leith.
- 5.14** Maoiníonn an tÚdarás Náisiúnta Iompair, a fheidhmíonn freisin faoi shainchúram na Roinne, údaráis áitiúla chun feabhas a chur ar an gcóras iompair phoiblí. I measc na gcuspóirí maoinithe tá inrochtaineacht fheabhsaithe do dhaoine scothaosta, sreafaí tráchta níos fearr, tuilleadh bealaí do rothaithe agus do choisithe agus rochtain níos fearr do bhusanna agus do tacsaithe.

- 5.15** Taispeántar i Fíor 5.4 an treocht sa leibhéal maoinithe ó fhoinsí an rialtais láir a tugadh d'údaráis áitiúla maidir leis na príomhréimsí iompair sa tréimhse 2007 go dtí 2013.

Fíor 5.4 Maoiniú d'údaráis áitiúla le haghaidh bonneagar iompair, 2007 – 2013

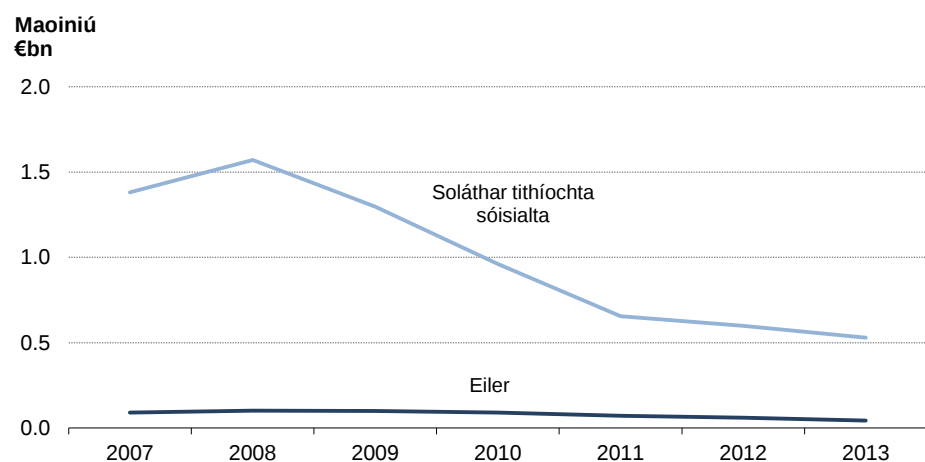

Foinse: Féach Iarscríbhinn A

Athghiniúint Tithíochta agus Uirbeach

- 5.16** Soláthraíonn an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil formhór den mhaoiniú le haghaidh athghiniúint tithíochta agus uirbí díreach do na húdaráis áitiúla. Úsáideann údaráis áitiúla an maoiniú chun tithíocht a sholáthar, le haghaidh obair athghiniúna agus leasúcháin, cóiríocht don lucht siúil, tithíocht dheonach agus comharthithíocht, an Scéim um Chóiríocht ar Cíos, deontais um athchóiriú tithe, agus cóiríocht do dhaoine gan dídean.
- 5.17** Taispeántar i Fíor 5.5 an treocht sa leibhéal maoinithe ó fhoinsí an rialtais láir a tugadh d'údaráis áitiúla maidir le hathghiniúint tithíochta agus uirbeach sa tréimhse 2007 go dtí 2013.

Fíor 5.5 Maoiniú d'údaráis áitiúla le hinfeistiú in athghiniúint tithíochta agus uirbeach, 2007 – 2013

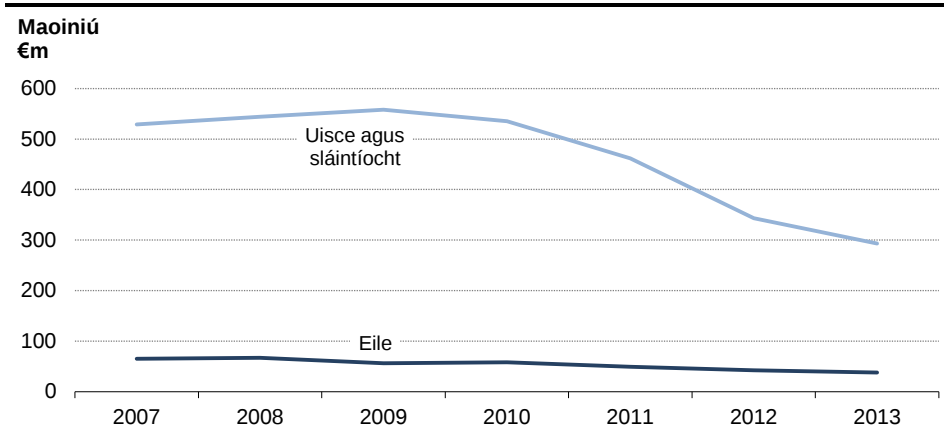

Foinse: Féach Iarscríbhinn A

Tionscnaimh Chomhshaoil

- 5.18** Diríodh beagnach 90% den mhaoiniú láir a tugadh d'údaráis áitiúla mar thacaíocht do sheirbhísí comhshaoil in 2013 i dtreo infheistíochta i seirbhísí uisce, agus bhí sé á mhaoiniú go príomha ag an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil. Tagann an maoiniú eile le haghaidh tionscnamh comhshaoil ó Oifig na nOibreacha Poiblí (oibreacha faoiseamh ó thuille), ón gCiste Rialtais Áitiúil agus ón gCiste Comhshaoil.
- 5.19** Taispeántar i Fíor 5.6 an treocht sa leibhéal maoinithe ó fhoinsí an rialtais láir a tugadh d'údaráis áitiúla maidir le tionscnaimh chomhshaoil sa tréimhse 2007 go dtí 2013.

Fíor 5.6 Maoiniú d'údaráis áitiúla le haghaidh tionscnamh comhshaoil, 2007 – 2013

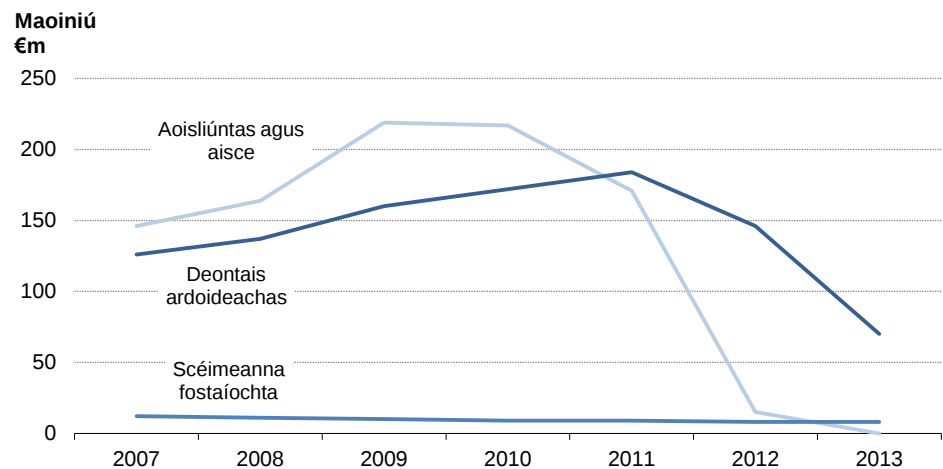

Foinse: Féach larscríbhinn A

Seirbhísí Oideachais agus Fostaíochta

- 5.20** Roimh 2012, ba é an coiste gairmoideachais (VEC) nó an t-údarás áitiúil cuí a bhronn deontais ardoideachais. D'aisíoc an Roinn Oideachais agus Scileanna costas na ndéontas arna mbronnadh ag údaráis áitiúla. Le héifeacht ón mbliain acadúil 2012/2013, ní mór do gach mac léinn nua iarratais ar thacaíocht faoin scéim um dheontais do mhic léinn a chur isteach chuig údarás dámhachtana deontais náisiúnta, ar a dtugtar Tacaíocht Chomhchoiteann do Mhic Léinn in Éirinn. Mar gheall air sin, tá an méid maoinithe atá á sholáthar d'údaráis áitiúla chun deontais ardoideachais a íoc amach tite go mór (féach Fíor 5.7 thall). De réir a chéile, tiocfaidh deireadh go hiomlán leis an modh maoinithe seo d'údaráis áitiúla.
- 5.21** D'aisíoc an Roinn freisin údaráis áitiúla maidir le sochair aoisliúntais agus costais aisce le haghaidh foireann teagaisc ar scor agus foireann neamh-theagaisc na gCoistí Gairmoideachais agus institiúidí teicneolaíochta, ar baill iad de Scéim Aoisliúntais na Múinteoirí Gairmoideachais nó de Scéim Aoisliúntais na hEarnála Oideachais faoi seach. Ó dheireadh 2012, aistríodh an fhreagracht as na hÍocaíochtaí aoisliúntais agus aisce seo ó údaráis áitiúla chuig Rannóg Pinsean Oifig an Phámháistir Ghinearálta sa Roinn Airgeadais.
- 5.22** Baineann na figiúirí atá curtha i láthair maidir le seirbhísí fostaíochta le haisíoc caiteachas tabhaithe a d'íoc an Roinn Coimirce Sóisialaí le húdaráis áitiúla chun tograí fostaíochta pobail agus tionscnaimh post a reáchtáil.

Fíor 5.7 Maoiniú d'údaráis áitiúla le haghaidh seirbhísí oideachais agus fostaíochta, 2007 – 2013

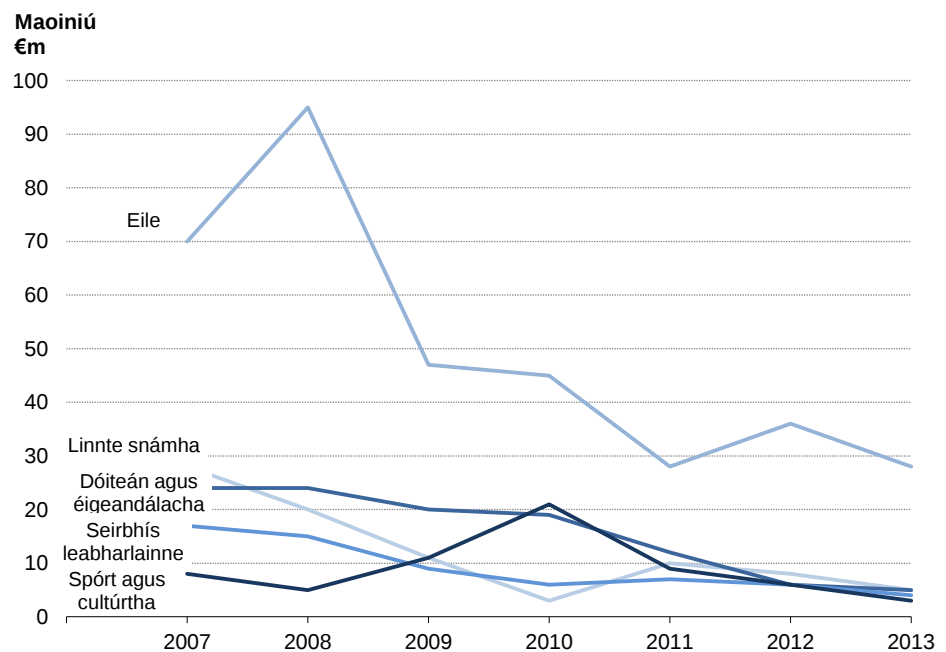

Foinse: Féach larscríbhinn A

Seirbhísí Caitheamh Aimsire agus Seirbhísí Áitiúla Eile

- 5.23** Cuimsítear leis sin maoiniú an rialtais láir do sheirbhísí údaráis áitiúil cosúil le tógáil agus cothabháil linnte snámha, seirbhísí dóiteáin agus éigeandála, seirbhísí leabharlainne agus cartlainne, chomh maith le tograí fóntas poiblí agus cultúrtha eile.
- 5.24** Taispeántar i Fíor 5.8 an treocht sa leibhéal maoinithe ó fhoinsí an rialtais láir a tugadh d'údaráis áitiúla maidir le seirbhísí caitheamh aimsire agus seirbhísí áitiúla eile sa tréimhse 2007 go dtí 2013.

Fíor 5.8 Maoiniú d'údaráis áitiúla le haghaidh seirbhísí caitheamh aimsire agus seirbhísí áitiúla eile, 2007 – 2013

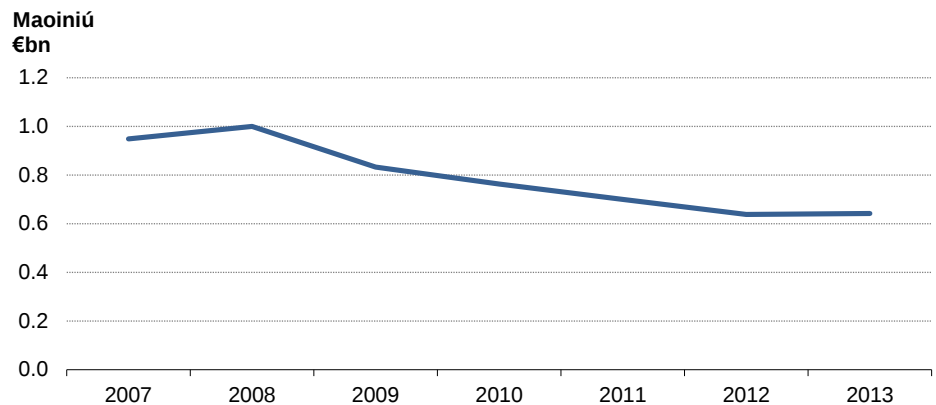

Foinse: Féach larscríbhinn A

Deontais Ilchuspóireacha

- 5.25** Tríd an gCiste Rialtais Áitiúil, tugann an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil maoiniú d'údaráis áitiúla chun cuidiú leo an bhearna a dhúnadh idir a gcuid foinsí ioncaim eile agus costas na seirbhísí a sholáthraíonn siad, lena n-áirítear costais riaracháin na n-údarás áitiúil féin.
- 5.26** Taispeántar i Fíor 5.9 an treocht sa leibhéal maoinithe ó fhoinsí an rialtais láir a tugadh d'údaráis áitiúla maidir le deontais ilchuspóireacha sa tréimhse 2007 go dtí 2013.

Fíor 5.9 Iomlán na ndeontas ilchuspóireach d'údaráis áitiúla, 2007 – 2013

Foinse: Féach Iarscríbhinn A

Conclúidí

- 5.27** Tá an cás maidir leis an maoiniú a fhaigheann údaráis áitiúla ón rialtas láir sách casta, agus aistrithe á ndéanamh ó raon leathan ranna agus oifigí le haghaidh críocha éagsúla. Déantar sruthanna maoinithe áirithe a sheachadadh díreach ó ranna maoinithe d'údaráis áitiúla, agus faightear cinn eile trí ghníomhaireachtaí roinne.
- 5.28** Aistríodh thart ar €2.4 billiún de mhaoiniú ar an iomlán ó fhoinsí an rialtais láir chuig údaráis áitiúla in 2013. D'fhéadfaí é sin a chur i gcomparáid le haistrithe chuig údaráis áitiúla arbh ionann iad agus €5.8 billiún ar an iomlán in 2008. I roinnt cásanna, tharla an titim in aistrithe mar gheall ar fhreagrachtaí a bhaint de údaráis áitiúla.

Iarscríbhinn A Aistrithe ón Rialtas Láir chuig údaráis áitiúla, de réir cláir caiteachais, 2007 – 2013

Catagóir Caiteachais	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m
Infheistíocht i gcúrsaí iompair							
Feabhsúchán bóithre náisiúnta	1,476	1,374	1,218	893	516	503	232
Feabhsúchán bóithre réigiúnacha agus áitiúla	622	616	455	412	451	376	399
Iompar poiblí (íocaíochtaí caipitiúla)	48	70	63	56	83	62	57
	2,146	2,060	1,736	1,361	1,050	941	688
Athghiniúint Tithíochta agus Uirbeach							
Soláthar do thithíocht shóisialta	1,382	1,571	1,297	961	655	598	529
Tithíocht Inacmhainne, srl.	64	89	94	84	68	58	43
Tacaíochtaí tithíochta eile	6	7	4	6	4	3	1
Athghiniúint uirbeach	20	5	1	—	—	—	—
	1,472	1,672	1,396	1,051	727	659	573
Tionscnaimh chomhshaoil							
Seirbhísí uisce agus sláintíochta	529	544	558	535	462	343	293
Oibreacha faoiseamh ó thuille	14	3	5	17	8	22	10
Bainistiú Dramhaíola	28	27	8	11	11	5	9
Athchúrsáil	12	22	14	14	12	4	8
Bearta comhshaoil eile	11	15	29	16	18	11	11
	594	611	614	593	511	385	331
Seirbhísí oideachais agus fostaíochta							
Deontais ardoideachas	126	137	160	172	184	146	70
Aoisliúntas agus costais aisce	146	164	219	217	171	15	-
Scéimeanna fostaíochta	12	11	10	9	9	8	8
	284	312	389	398	364	169	78
Seirbhísí caitheamh aimsire agus seirbhísí áitiúla eile							
Linnte snámha	28	20	11	3	10	8	5
Seirbhísí dóiteáin agus éigeandála	24	24	20	19	12	6	5
Seirbhís leabharlainne	17	15	9	6	7	6	4
Deontais spóirt, clóis súgartha agus tograí cultúrtha	8	5	11	21	9	6	3
Seirbhísí oidhreacht (oidhreacht thalmhaíochta)	7	8	6	5	1	1	1
Seirbhísí míchumais	15	15	12	7	—	—	—
Seirbhísí caipitiúla ilghnéitheacha	24	40	14	18	11	16	11
Seirbhísí ilghnéitheacha	24	32	15	15	16	19	16
	147	159	98	94	66	62	45
Deontais ilchuspóireacha	948	999	833	763	700	638	642
Maoiniú iomlán a thugtar d'údaráis áitiúla	5,591	5,813	5,066	4,260	3,418	2,854	2,357

Foinse: Ráitis airgeadais (2013 neamhniúchta) Oifig na nOibreacha Poiblí; An Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil; An Roinn Oideachais agus Scileanna; An Roinn Iompair, Turasóireachta agus Spóirt; An Roinn Ealaíon, Oidhreacht agus Gaeltachta; An Roinn Sláinte; An Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige; An Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais; An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara; An Roinn Coimirce Sóisialaí; An Roinn Cosanta; Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte; An Ciste Rialtais Áitiúil agus an Ciste Comhshaoil.